LAUSUNTO 5.2.2019

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Viite: HE 154/2018 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä laiksi eläinten hyvinvoinnista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausun seuraavaa hallituksen esityksestä laiksi eläinten hyvinvoinnista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi:

1. Yleiset kommentit lakiehdotuksesta

A Laki ei saa lisätä kotieläintilojen kustannuksia ja kotieläinten hoitajien henkistä kuormitusta

Eläinten hyvinvointityössä on otettu jättiaskelia viimeisten vuosikymmenten aikana. Jos eläimiä hoitavien maatalousyrittäjien taloudellinen ja henkinen kuormitus lisääntyy uuden eläinten hyvinvointilain johdosta, on suuri uhka, että eläimiä ei pystytäkään hoitamaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Kotieläinyrittäjät pitävät oman jaksamisensa tärkeinä kulmakivinä toimivaa lomitusjärjestelmää ja sitä, että byrokratia ja tarkastukset vähenisivät. ***Valvonnat ja monimutkainen säännöstö sekä erityisesti virkamiesten keskenään eroavat lain tulkinnat aiheuttavat huomattavan kuormituksen viljelijöille. Kotieläinyrittäjän tulee voida ennakoida, mitä häneltä vaaditaan***. Kaikki toimenpiteet, joilla pystytään keventämään valvontojen aiheuttamaa taakkaa, ovat tärkeitä ja edistävät siten kotieläinyrittäjien voimavaroja hoitaa eläimet hyvin. ***Hyvin toimiva lomitus on edellytys siihen, että kotieläintiloilla pystytään hoitamaan eläimet hyvin ja että eläimet hoidetaan myös esimerkiksi maatalousyrittäjien sairaustapauksissa.***

B Eläinsuojelutarkastusten pääpaino neuvontaan ja kehotuksiin

Eläinten hyvinvointilain sekä sen pohjalta tehtävän tarkastustoiminnan tulee myöskin olla askel tarpeettoman ja päällekkäisen säädösviidakon purkamisessa***. Koko lain käsittelyn ja toimeenpanon henki tulee olla se, että kehotuksilla, opastuksella ja neuvonnalla saadaan parempia tuloksia kuin kielloilla ja määräyksillä.***

Maataloustuottajain Satakunnan liitto • MTK-Satakunta
Itsenäisyydenkatu 35 A • 28130 Pori
Puhelin 020 413 3540 • www.mtk.fi/satakunta
Y-tunnus 0224960-0

Neuvonnallisuudella pystytään korjaamaan mahdollisia puutteita nopeasti ja ilman, että yrittäjillä on pelko mahdollisista sanktioista. Neuvonnan tasosta ja tasalaatuisuudesta tulee huolehtia, jotta koko maassa on yhtenäiset käytännöt.

Viranomaisyhteistyötä sekä viranomaisten ja neuvonnan yhteistyötä tulee lisätä. Eläinsuojelurikkomusten ennaltaehkäisemiseksi valvontaeläinlääkäreiden ja neuvonnan yhteistyön tulee olla entistä tiiviimpää. Viljelijää ei saa jättää yksin valvontatulosten saapumisen jälkeen eikä keskeneräisissä tuotannonmuutosprosesseissa. Viranomaisen on noudatettava hallintolain neuvontavelvollisuutta ja tehtävä toimintasuunnitelma, miten tilanteesta selvitään ja mistä viljelijä saa tukea.

C Eläinsuojeluviranomaisilla on oltava riittävä pätevyys sekä osaaminen tuotantoeläimistä

Eläimen hyvinvointia ja olosuhteita arvioitaessa ja valvontaa suoritettaessa pitäisi olla mahdollista ”lukea eläintä”, eikä esimerkiksi ahtaasti senttimetrejä mittaamalla tehdä tulkinta eläimen hyvinvoinnista - arvioijalta vaaditaan ammattitaitoa. Erittäin tärkeää tuotantoeläinten osalta on myös, miten eläinkohtaisista yksityisasioista tullaan säätämään asetustasolla.

Eläinten hyvinvointilaissa tulee ottaa huomioon eläinsuojeluvalvontoja toteuttavien eläinlääkäreiden pätevyys ja osaaminen. Jos valvojalla on ***hyvät vuorovaikutustaidot***, edistää se puolestaan sitä, että neuvonnalla ja kehotuksilla voidaan saada pikainen ja pysyvä parannus tilanteeseen, jossa on ollut puutteita.

Eläinlääkärin tai muun valvojan tulee tuntea valvottavan eläinlajin ominaisuudet, käyttäytyminen ja ruokavalio. Jos kyseessä on tuotantoeläin, tulee valvojalla olla eläinlajin tuotannon tuntemusta. Pelkästään lemmikkejä hoitanut eläinlääkäri ei siten voisi ilman lisäkoulutusta ja pätevyyden osoitusta tehdä valvontakäyntiä kotieläintuotantotilalle. Epäpätevien valvojien käynnit aiheuttavat tuottajille kohtuutonta stressiä ja taloudellisia menetyksiä väärin perustein, mikä huonontaa heidän edellytyksiään hoitaa eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla.

Tuotantoeläinten hyvinvoinnin valvontatehtäviä suorittavalta viranomaiselta tulee jatkossakin vaatia eläinlääketieteellinen koulutus sekä kokemus tuotantoeläimistä.

Lain toimeenpanossa on tulkinnan yhtenäisyys ja kansalaisten ***tasapuolinen kohtelu*** yksi perusperiaatteista. Yhtenäisten tulkintojen varmistamiseksi tulisi eläinten hyvinvointilakiin lisätä vaatimus monijäsenisen lautakunnan nimeämisestä. Lautakunnassa tulisi käsitellä tuotantoeläinten hyvinvoinnin valvonnan tulkinnassa ilmeneviä ongelmia ja antaa näistä suosituksia tarkastusten laadun yhtenäistämiseksi. Lautakunta asettuisi luontevasti Eviran yhteyteen ja sen jäseniksi ehdottaisin valvontaviranomaisen, neuvonnan ja kotieläintuottajien edustajaa. Lautakunnalla ei olisi viranomaisroolia, eikä se tekisi valvontaa, mutta sen kanta ohjaisi valvontaviranomaisia säädösten yhtenäisempään tulkintaan.

D Maatalousyrittäjän oikeusturvan toteuduttava eläinten hyvinvointivalvonnoissa

Lakiin tulee kirjata ***eläinten omistajalle oikeus avustajan käyttöön valvontatilanteessa*** omistajan oikeusturvan takaamiseksi. Valvontatilanteessa eläimen omistaja ei ole välttämättä tietoinen prosessin etenemisestä, eikä aina edes tiedä, mitä valvonta koskee tai oliko kaikki kunnossa tai mitä määräyksiä annettiin. Myös valvonnan kannalta olisi hyvä, että paikalle voitaisiin tarvittaessa kohtuullisessa ajassa, esimerkiksi 1-2 tunnin kuluessa kutsua omistajalle avustaja, joka voisi toimia tarvittaessa todistajana.

E Eläintiloihin luvattomasti tunkeutuminen tulee määritellä eläinsuojelurikokseksi

Ilman omistajan lupaa eläintiloihin tunkeutuja saattaa aiheuttaa eläinten hyvinvoinnin vakavan vaarantumisen mm. aiheuttaen eläinten paniikinomaisen pakoreaktion tai levittämällä tarttuvia taudinaiheuttajia eläintilaan. Kielto eläinten hyvinvoinnin tarpeettomasta vaarantamisesta on ulotettava myös ***eläintiloihin luvattomasti tunkeutuminen, joka tulisi määritellä eläinsuojelurikokseksi.***

Uhka eläintiloihin luvattomasta tunkeutumista aiheuttaa myös ***eläinten hoitajille jatkuvaa stressiä, jopa uupumista ja voi sitä kautta heikentää eläinten hyvää hoitoa.***

2. Lakiehdotuksen pykälät ja yksityiskohtaiset perustelut

Yleiset periaatteet ja vastuu eläimistä

- 6 § Lain yleiset periaatteet

  Kielto eläinten hyvinvoinnin tarpeettomasta vaarantamisesta on ulotettava myös eläintiloihin luvattomasti tunkeutuminen, joka tulisi määritellä eläinten hyvinvointisäännösten rikkomiseksi. Eläintiloihin ilman omistajan lupaa tunkeutuva saattaa aiheuttaa eläinten hyvinvoinnin vakavan vaarantumisen mm. aiheuttaen eläinten paniikinomaisen pakoreaktion, tukehtumisen, kuolemaan johtavan stressitilan tai levittämällä tarttuvia taudinaiheuttajia eläintilaan.

Eläinten hoito

- 20 § Hoidon yleiset vaatimukset

  Tuotantoeläinten hoidossa voi tulla tilanteita, joissa hyvinvointiin vaikuttavat tekijät ovat ristiriidassa. Esimerkiksi sääolomme sateineen, varsinkin keväällä ja syksyllä synnyttävät olosuhteet, joissa eläinten (lihakarja, lampaat, hevoset) jaloittelun/liikuntatarpeen mahdollistaminen saattaa aiheuttaa niiden tilapäisen likaantumisen. Kaikkiaan pykälän säätämien hoidon yleisten vaatimusten valvontaan tarvitaan mahdollisimman selkeät linjaukset eläinten pitäjien tasapuolisen kohtelun turvaamiseksi.

  Pykälä on periaatteeltaan tarkoituksenmukainen, mutta antaa liian laajan tulkinnanvaraisuuden käytännön valvonnassa valvojan subjektiivisille tulkinnoille. Valvontaviranomaisen tulkinta mm. siitä onko hänestä eläin riittävän puhdas tai minkä asteinen likaisuus aiheuttaa tarkastushetkellä eläimelle sen hyvinvoinnin vaarantumista, on ollut käytännössä yksi niistä kysymyksistä, jossa on valtavia eroja eri valvojien tulkintojen välillä. Skaala on ollut laaja eikä tilannetta ole aina pystytty Eviran ohjeistuksilla helpottamaan. Erilaiset pito-olosuhteet ja erityisesti niiden normaalit vaihtelut (esim. säätilan muutoksesta johtuva lämpötilan ja kosteuden vaihtelu, kuivikkeiden saatavuus, päivittäisten hoitorutiineiden aikataulutus) tulisi huomioida lain perusteluissa, jotta tulkintaa valvonnassa voidaan yhtenäistää ja eläinten omistajia kohdella tasapuolisesti.

- 31 § Ammattimaisesti tai muutoin laajassa mitassa eläimiä pitävän velvollisuus varautua häiriötilanteisiin

  Tuotantoeläintiloilta ja ammattimaisesti tai muutoin laajassa mitassa eläimiä pitäviltä vaadittavat toimenpiteet häiriötilanteisiin varautumisessa olisi hyvä selventää pykälän perusteluissa. Tuotantoeläintiloille ei saa aiheutua lisää kustannuksia tai byrokratiaa.

Eläinten pitopaikka

- 37-38 §, 119 § Pysyvän pitopaikan vaatimukset

  Eläinten liikkumisen tarpeen tyydyttäminen ja jaloittelumahdollisuuden varmistaminen ovat yksi modernin kotieläintalouden kulmakivi. Rakennemuutos kotieläintaloudessa asettaa kuitenkin isoja paineita investoinneille maatiloille ja viljelijöiden tulevaisuuden suunnitelmille. Siirtymäaikojen on oltava riittävän pitkiä eikä valvontaan liittyvää tuottajan hallinnollista taakkaa tule lisätä.

Viranomaiset ja niiden tehtävät

- 70-74 §

  Eläinsuojelua tekevän valvojan pätevyysvaatimus on kirjattava lakiin ja vaatimus pitäisi olla Suomessa laillistetun eläinlääkärin pätevyys. Ammattimaisesti eläimiä pitävältä edellytetään tuotantoeläinten osalta jo nykyisinkin pätevyyttä ja uuteen lakiin ehdotetaan sitä edelleen laajennettavaksi. Valvojalla on merkittävä valta tarkastustilanteessa, joten vallan käyttö edellyttää riittävää osaamista ja pätevyyttä. Valvojan ammattimaisuus ja asiantuntijuus varmistavat myös omistajan oikeusturvan ja eläimen hyvinvoinnin.

Valvonta ja tietojen julkisuus

- 81 § Asiantuntijan ja avustajan käyttäminen

  Lakiin tulee kirjata myös eläinten omistajalle oikeus avustajan käyttöön valvontatilanteessa omistajan oikeusturvan takaamiseksi. Valvontatilanteessa eläimen omistaja ei ole välttämättä lainkaan tietoinen prosessin etenemisestä. Myös valvonnan kannalta olisi hyvä, että paikalle voitaisiin tarvittaessa kohtuullisessa ajassa kutsua omistajalle avustaja, joka voisi toimia tarvittaessa todistajana.

Maksut ja palkkiot

- 107 § perittävät maksut

  Pykäläluonnoksen 3 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi periä toimijalta maksun myös uusintatarkastuksesta, joka joudutaan tekemään kehotuksen, määräyksen tai kiellon jälkeen. Toimijalla tulisi olla mahdollisuus korjata ensivaiheessa todetut laiminlyönnit ja ellei niin ole tapahtunut ja tarvitaan toinen tarkastuskäynti, vasta se olisi maksullinen. Jos maksu peritään jo heti ensimmäisestä uusintatarkastuksesta, tulee omistajalle helposti sanktiovaikutelma.

Hallinnolliset pakkokeinot

- 91-97 §

Toimeenpanon henki tulee olla se, että kehotuksilla, opastuksella ja neuvonnalla saadaan parempia tuloksia kuin kielloilla ja määräyksillä. Kotieläintilan yrittäjille on kunniaasia hoitaa eläimet hyvin. Jos näin ei tapahdu esimerkiksi tietämättömyyden, uupumuksen tai muun ohimenevän vastoinkäymisen vuoksi, voidaan hyvällä, vuorovaikutteisella neuvonnalla ja kehotuksella saada puutteet korjattua ja eläimille hyvä hoito ja olosuhteet. Tämä on kaikkien etu.

Kotieläintilan jatkomahdollisuudet tulee aina arvioida, ennen kuin ryhdytään kiiretoimenpiteisiin ja välillisen rahoituksen käyttämiseen. Ellei näitä jatkamismahdollisuuksia ole, tulee laatia suunnitelma aikatauluineen siitä, miten tilan eläintuotanto saadaan ajettua hallitusti alas. Tämä mahdollistaa myös eläinten myynnin tai muut siirrot tiloille, jolloin eläimet saavat uuden kodin, eikä jouduta tarpeettomiin eläinten lopettamisiin. Hallittuun alasajoon tulee varata riittävä aika.

Hallittu tuotannon alasajo on paras, eettisin ja taloudellisin vaihtoehto sekä eläimille että ihmisille myös akuuteissa kriisitapauksissa, joiden taustalla saattaa olla maatalousyrittäjän masennus tai muu elämänhallinnan kriisi.

Pori 5.2.2019

Riitta Seppälä
Hankepäällikkö
Varavoimaa Farmarille II-hanke
Maataloustuottajain Satakunnan Liitto MTK-Satakunta r.y.